

Netwerken van kwalitatief onderzoek in Vlaanderen

Een jaar geleden, op 25 maart 2004 bezocht ik in Gent de eerste bijeenkomst van het netwerk Kwalitatief Onderzoek. Dit is een recent initiatief, vrij uniek voor Vlaanderen. De Arteveldehogeschool, opleiding Sociaal Werk (Freya Versluys en Philippe Bocklandt) en het Centrum voor Huisartsgeneeskunde van de Universiteit Antwerpen (Paul van Royen en Etiënne Vermeire) zijn de grondleggers van dit netwerk. De eerste bijeenkomst van dit netwerk was alvast een succes. Een dertigtal onderzoekers die professioneel of in het kader van hun opleiding kwalitatief onderzoek starten of verrichten, wisselden ervaringen uit en bespraken hun eventuele vraag naar intervisie en vorming. Naast een introductie over het belang, de eigenheid, de criteria en nieuwe trends in kwalitatief onderzoek werden op deze eerste bijeenkomst twee voorbeelden van kwalitatief onderzoek binnen de gezondheidszorg gepresenteerd.

Het netwerk Kwalitatief Sterk beoogt kwaliteitsbewaking en -bevordering van kwalitatieve onderzoeksopzetten in Vlaanderen. Het netwerk wil het uitgevoerde onderzoek kwalitatief verbeteren, inzichten in de mogelijkheden en beperkingen van kwalitatief onderzoek verruimen en verdiepen én de positie van onderzoekers en kwalitatief onderzoek als onderzoeksbenadering versterken. Het netwerk bundelt ervaringen met kwalitatief onderzoek, in eerste instantie in de domeinen welzijn en gezondheid, en ontwerpt initiatieven om kwalitatieve onderzoekers te ondersteunen. Om dit te realiseren, ontwikkelde het netwerk een website (www.kwalitatiefsterk.be), met een overzicht van relevante literatuur- en webbronnen en *calls for papers*. Deze website bevat ook een online intervisieforum. Op dit forum stellen onderzoekers vragen aan collega-onderzoekers en beantwoorden zij, vanuit hun eigen ervaringen en reflecties over kwalitatief onderzoek, ook vragen van anderen. Dit forum is gloednieuw en bevat bijgevolg nog niet zoveel vragen en antwoorden. De meeste vragen zijn gepost net na de oprichting van het forum. De thema's die besproken worden, hebben voornamelijk te maken met de relatie tussen de onderzoeksvraag en de keuze voor een kwalitatieve onderzoeksopzet en met de haalbaarheid van een kwalitatieve onderzoeksopzet. Dit jaar organiseerde het netwerk in Antwerpen ook een driedaagse zomerscursus over kwalitatief onderzoek binnen de gezondheidszorg, waar alle fasen uit een kwalitatieve onderzoeksopzet, van formulering van onderzoeksvragen, ontwikkeling van onderzoeksprojecten, en data-analyse tot rapportage van onderzoeksresultaten, aan bod kwamen. Het netwerk organiseert ook begeleide intervisiegroepen, waarin topics en knelpunten besproken worden die onderzoekers in diverse fasen van hun onderzoek ervaren. De eerste intervisiereeks ging in oktober 2004 van start, respectievelijk over 'kwalitatieve dataverwerking' en 'onderzoeksopzet'. Elke intervisiereeks bestaat uit vijf bijeenkomsten. Het programma ligt niet vooraf vast maar wordt in overleg met de deelnemers uitgewerkt. Het netwerk zal in de toekomst ook ontmoetingen organiseren tussen onderzoekers, waarbij de relatie tussen theorie en praktijk centraal staat, de zogenaamde 'kruispuntontmoetingen'. Dit zullen open ontmoetings- en vormingsmomenten zijn, met onder meer bijdragen van 'experten' in kwalitatief onderzoek.

Ervaringsuitwisseling en het bespreken van ‘goede’ (ook minder succesvolle maar leerrijke) praktijkvoorbeelden van kwalitatief onderzoek staan centraal in dit netwerk. Kwalitatief onderzoek is actueel een populaire, doch tegelijk ook nog steeds controversiële onderzoeksbenadering. Slechts recent hebben de opleidingsonderdelen ‘methoden en technieken’ van de sociaal-wetenschappelijke opleidingen van de Vlaamse universiteiten en hogescholen naast aandacht voor de empirisch-analytische onderzoeksbenadering ook aandacht voor interpretatieve onderzoeksbenaderingen. Binnen deze interpretatieve onderzoeksbenaderingen krijgen kwalitatieve onderzoeksmethoden meer en meer een plaats. Opmerkelijk is dat kwalitatieve onderzoekers vaak meer de neiging hebben om hun keuze voor een interpretatieve onderzoeksbenadering en /of kwalitatieve onderzoeksmethoden zeer uitvoerig en gefundeerd te beargumenteren, terwijl onderzoekers die kiezen voor een empirisch-analytische benadering en/of kwantitatieve onderzoeksmethode dit minder (menen te) doen. Daarbij wordt de keuze voor kwalitatief onderzoek vaak gemotiveerd vanuit de tegenstelling of het onderscheid met kwantitatief onderzoek. Kwalitatieve onderzoekers vermelden soms meer wat ze *niet* doen, dan wat ze wel doen. Toch bestaat er vandaag heel wat (ook internationale) literatuur (boeken én tijdschriften) over kwalitatief onderzoek, die toelaat de waarde van kwalitatief onderzoek helder te omschrijven en uit te werken.

Het Netwerk Kwalitatief Sterk in Vlaanderen staat in de toekomst nog voor een aantal belangrijke uitdagingen. Het netwerk richt zich prioritair op onderzoek binnen de sectoren welzijn en gezondheid. Een uitbreiding naar andere sectoren zoals onderwijs en cultuur, houdt een belangrijke meerwaarde in, aangezien ook in deze sectoren leerrijke illustraties van kwalitatief onderzoek uitgewerkt worden. Op de eerste bijeenkomst van het netwerk bleek alvast dat de groep sectoroverstijgend en multidisciplinair is samengesteld. Ook de combinatie tussen zogenaamde ‘methodologen’ en ‘onderzoekers in de praktijk’ lijkt mij waardevol. Tot slot leert ervaring met andere netwerken dat ook dit initiatief iemand nodig heeft die het voortouw neemt. Dit lijkt, gezien de zware taakbelasting van de initiatiefnemers en de deelnemers, geen evidente opgave.

Hoewel dit netwerk en de bijhorende *tools* nog in hun kinderschoenen staan, vormen zij een belangrijke eerste stap voor Vlaanderen. Een samenwerking met het Platform KWALON vormt dan ook een uitdaging en verrijking voor de toekomst, niet in het minst omdat de doelstellingen van beide initiatieven erg gelijklopend zijn.

Griet Verschelden